

Gyep

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 102. ÉVFOLYAMA

1967. MÁRCIUS XVI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

T A R T A L O M

<i>Cornides György</i> : Az erdőfeltárási alaptervek revíziója	97
<i>Dr. Káldy József</i> : Újabb „Egri kérgezőgép” típusok	102
<i>Göde György</i> : További gondolatok a kiskunsági fenyőfiatalosok tisztításáról	113
<i>Kassai Jenő</i> : Az erdőgazdasági rakodók összevonásának hatása a kombinált szállítási költségek alakulására	117
<i>Szilás Géza</i> : Tömbösített kisparcellás erdők üzemtervezése	125
<i>Dr. Simon Miklós</i> : A fűztelepítés lehetősége homokon	128
<i>Tallós Pál</i> : Az 1967. évi erdővédelmi prognózis	133
<i>Dr. Papp László</i> : 1966. őszeinek időjárása	136

Irodalmi Szemle:

A tűrisztika és az erdő (<i>Dr. Keresztesi B.</i>)	138
Egyszerű módszer nagyobb fák magasságmérésére (<i>Dr. Solymos R.</i>)	138
Ilija Knezevic: Nyárasok ápolási költségeinek csökkentése (<i>Dr. Szodfridt I.</i>)	139
Motorfűrészek a nemzetközi gépkiallításán (<i>Walter F.</i>)	139
A külföld a magyar erdőgazdaságról (<i>Kolossváryné</i>)	140

Cimkép: Termelőszövetkezeti fásítás Mikófalván

Hátlapon: Eróziós árkok megszüntetése Mikófalván (Foto ERTI, Jerome R. felv.)

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Д-р Корнидеш</i> : Ревизия основных планов освоения леса	97
<i>Д-р И. Калди</i> : Новые типы „Эгерских окорочных” машин	102
<i>Д-р Гёде</i> : О прочистке молодняка хвойных в Кишкуншаге	113
<i>И. Кашшай</i> : Влияние объединения лесохозяйственных складов на изменение комбинированных танспортных расходов	117
<i>Г. Силаш</i> : Произвдственное планирование слитных небольших лесных массивов	125
<i>Д-р М. Шимон</i> : Возможности разведения ива на песке	128
<i>П. Таллош</i> : Лесозащитный прогноз на 1967. год	133
<i>Др. Л. Панн</i> : Метеорологические тсловий осенью 1966. года	136
Литературное обозрение	138

I N H A L T S V E R Z E I C H N I S

<i>Cornides Gy.</i> : Die Überprüfung der Grundpläne der Walderschliessung	97
<i>Dr. Káldy J.</i> : Die neuen Typen der Entrindungsmaschine „Eger”	102
<i>Göde Gy.</i> : Weitere Gedanken über die Reinigung der Koniferenjungwüchse in der Kiskunság	113
<i>Kassai J.</i> : Der Einfluss der Konzentrierung forstwirtschaftlicher Lagerplätze auf die Kostengestaltung des kombinierten Transports	117
<i>Szilás G.</i> : Die Einrichtung von zusammengeschlossenen Kleinparzellenwäldern	125
<i>Dr. Simon M.</i> : Möglichkeiten des Weidenanbaus auf Sandböden	128
<i>Tallos P.</i> : Forstschädlingsprognose für 1967.	133
<i>Dr. Papp L.</i> : Das Wetter im Herbst 1966.	136
Literarische Rundschau	138

A lapban megjelent tanulmányok szerzői:

Cornides György osztályvezető, ERDŐTERV, Budapest; *Göde György* erdőrendezési felügyelő, Kelebia; *Kassai Jenő* tudományos munkatárs, ERTI, Budapest; *Dr. Káldy József* egyetemi tanár, Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron; *Dr. Papp László* tudományos munkatárs, ERTI, Kecskemét; *Dr. Simon Miklós* tudományos munkatárs, ERTI, Kecskemét; *Szilás Géza* ny. erdőmérnök, a 10. sz. Erdőrendezőség volt vezetője, Miskolc; *Tallós Pál* tud. munkatárs, ERTI, Sárovar.

Az erdőfeltérési alaptervek revíziója

CORNIDES GYÖRGY

A fakitermeléssel kezdődő és a faanyagok felvevőhelyekre juttatásával befejeződő fahasználati munkák területén az elmúlt két évtized alatt jelentős változás következett be: a kézi munkák és a fogaterő munkájának nagy részét a gépek vették át. *A gépek alkalmazása természetszerűleg új követelményeket támaszt a fahasználati munkák elvégzését előkészítő tevékenységgel szemben.* A múltban kellő mennyiségben rendelkezésre állott emberi munkaerő és főleg idegen fogaterő esetében csak minimális előzetes tervező s szervező munkára volt szükség. A gépek munkábaállítása ezzel szemben — beszerzési költségük s üzemeltetési körülményeik folytán — igen alapos ilyen irányú tevékenységet követel meg, mégpedig három fő vonatkozásban:

a gépekhez biztosítani kell a megfelelő volumenű munkaterületet (termelés-koncentráció),

lehetővé kell tenni a gépeknek a munkaterületre való gyors és biztonságos odajutását (feltérési),

meg kell szervezni a gépek munkaterületi mozgását a különböző munkafázisok közti összhang megteremtésével (munkahelyi szervezés).

Ha ez a három pontba foglalt tervező-szervező munka nem előzi meg gépeink munkábaállítását, akkor kihasználtságuk kedvezőtlenül válnék, kevés lesz a ténylegesen hasznos üzemórájuk, alacsonyak lesznek teljesítményeik s magasak az önköltségeik. Ezek a tények együttesen pedig feltétlenül azt okozzák, hogy a gépesítéssel nem tudjuk nyújtani a várt s szükséges segítséget erdőgazdaságaink mondhatni egyik legsúlyosabb problémájához, a fahasználati munkák kellő időbeni, megfelelő minőségű és gazdaságos elvégzéséhez.

A fahasználati munkákkal jelenleg háromfajta tervezés foglalkozik:

1. az erdőrendezősek üzemtervei,
2. az ERDŐTERV által készített feltérési tervek,
3. az erdőgazdaságok fahasználati tervei.

1. Az üzemtervek

Az üzemtervek 1953-tól kezdve 10 évre érvényes időtartammal készültek és készülnek, mégpedig az 1966. évi néhány erdészeti szintű üzemtervezési munkától eltekintve, községhatáronként. Az üzemtervekben a fatermelési munkák munkaterületeinek kijelölése, a fatermelési előírások összeállítása a múltban mondhatni csak a részletes erdőleírás biológiai jellegű adataira támaszkodva történt. Ez bizonyos fokig természetesen is, hiszen üzemterveink nagy százaléka akkor készült, amikor a gépek alkalmazásával összefüggő műszaki szempontok a gépesítés alacsony foka következtében még nem kerültek előtérbe. Megállapítható azonban, hogy a gépesítéssel jelentkező műszaki igények a községhatáros üzemtervezés keretein belül ki sem elégíthetők. Ezért is feltétlenül helyes az erdészeti szintű üzemtervezésre való törekvés, amely ebből a szempontból már lényegesen kedvezőbb helyzetet teremtene.

2. Az erdőfeltárási alaptervek

Az erdőfeltárási alaptervek az ország egyes anyagmozgatási szempontból kialakított tájegységeire (nem egy-egy erdőgazdaság területére) készülnek, 1956/57 óta kettős céllal. Az erdőterületek egészére szóló úthálózat megadásával valamennyi erdőgazdasági munkához szükséges erdőfeltárás céltudatos keresztülvitelét kívánják elősegíteni ezek a tervek. Egyes utaknak a teljes hálózathoz való kiemelésével, mint közeljövőre szóló építési feladat megjelölésével viszont a felhasználást, azon belül is elsősorban a gépesített faanyagmozgatás problémáinak megoldásához kíván alapot, támpontokat nyújtani a tervezés.

A teljes hálózat megtervezéséhez szükséges alapadatok lényegileg adottak: az üzemtervek részletes erdőleírásai és a térképek. Nem mondható azonban ez a közeljövőre szóló útépítési tervek összeállításával kapcsolatban. *A községhatáros üzemtervezés következtében ugyanis nincs a tájegység egész területére azonos időszakra érvényes fatermelési előírás.*

Ezért a feltárási tervek összeállítása során az egyes utakra a közeljövőben gravitáló és azokon leszállítandó fatömegek meghatározásakor a véghasználati előírások helyett a vágásérettségi mutatókra kell támaszkodni, az előhasználatok mértékét pedig meglehetősen durva becslésekkel kell asztal mellett megállapítani. A vágásérettségi mutatókból való előrevetítés azonban a jelen viszonyok közt sok, jövőre vonatkozó bizonytalanságot rejt magában. Az egyes szomszédos, viszonylag kis erdőterületek különböző időpontokban összeállított üzemtervei ugyanis a fejlődésnek, s részben a helyi adottságoknak megfelelően változó vágáskor-vágásérettség szemlélettel készültek s a hozamszabályozás egy-egy község határain belül történt. Ennek következtében a vágásérettségi mutatók alapján meghatározott fatömeg-értékek és az érvényes, valamint a jövőben érvénybe lépő üzemtervek véghasználatra előírt fatömegei közt lényeges eltérések adódnak és adódhatnak. Ugyancsak jelentős eltolódásokat eredményezhet az előhasználatok fenti becslési módja is.

A fatömegmeghatározás e pontatlanságai következtében a feltárási terveknek a fatömeg-adatokkal összefüggő egyéb munkarészei — gazdaságossági számítások, vasúti rakodók, fagyártmányüzemek fejlesztési tervei stb. — ennek megfelelően szintén bizonytalanok. A felhasználási területek helyének, mennyiségének azonos időtartamra történő rögzítése hiányában több más műszaki jellegű tervezési munka gyakorlatilag el sem végezhető.

3. Erdőgazdasági felhasználási tervek

Erdőgazdasági szintű felhasználási tervként a legutóbbi időig csak az egy-egy évre érvényes favágási tervek készültek. Ezek a tervek, mint ismeretes, a különböző időszakokra érvényes üzemtervek fatermelési előírásai alapján, illetve azok keretei közt egy adott évre határozták meg az erdőgazdaságok fatermelési feladatait.

A felhasználási tervek perspektivikus végrehajtását hivatottak elősegíteni az elmúlt évben első ízben összeállított erdőgazdasági szintű s a népgazdasági tervezési ciklussal azonos időtartamra érvényes ötéves felhasználási tervek. Az öt év alatt kitermelendő összes fatömeget fajaj-bontásban megadó e tervek szolgálnak most alapul az éves favágási tervek összeállításához. Ennek a tervezési formának a bevezetése feltétlenül jelentős előrehaladás az éves favágási tervekhez képest. Célszerű s eredményes összeállításukat azonban akadályozhatják az egyes üzemtervek különálló területekre szóló s különböző időszakokra érvényes hozamszabályozási előírásai, mivel azokban kellően nem érvényesíthetők a felhasználási

munkák gépesítésével és az azokat elősegítő útépítésekkel kapcsolatos gazdaságossági szempontok.

Az összeállított üzemtervek azáltal, hogy az ország erdőterületeinek közel 90⁰/₀-án lerögzítették a gazdálkodáshoz szükséges alapadatokat s ezekre támaszkodva meghatározták a gazdálkodási teendőket, igen nagy feladatokat oldottak meg s lehetővé tették a további előrehaladást. Az erdőfeltárási alaptervek pedig hogy ez ideig mintegy 600 000 ha erdőterületre meghatározták a feltárás-fejlesztés irányait s 10—15 évre lerögzítették a feltárási munkákat, ugyancsak nagy segítségül szolgálnak a korszerű erdőgazdálkodás megvalósításához. Tekintettel azonban arra, hogy a fahasználati munkák gépesítése terén az elmúlt években nagy lépéseket tettünk és ezen az úton további előrehaladás várható és szükséges, a fahasználati tervezési munkáinknak fenti széttagoltsága nyilvánvalóan nem felelhet meg a jövő igényeinek. Ennek kézzelfogható bizonyítékai már napjainkban jelentkeznek, így többek között az üzemtervi fatermelési előírások módosítására (vágáscserék), továbbá a feltárási tervek egyes útvonalainak megváltoztatására való törekvésekben.

A vágáscsere igények mindenekelőtt a lehetséges termelésp koncentrációk biztosítása és az útépítési beruházások, anyagmozgatás gazdaságosabbá tétele érdekében merülnek fel. Egyes útvonalak módosítására való törekvés alapja pedig az, hogy egy több évre szóló közös fatermelési-útépítési terv hiányában erdőgazdaságaink nem tudják kellő időben egyeztetni a fatermeléseket a feltárás előrehaladásával.

Nyilvánvaló, hogy nem egyszer gazdaságtalan megoldáshoz jutunk, ha az erdőművelési érdekeket, illetve a területfeltárást nem sértő módosítási igények elfogadása helyett ragaszkodunk az üzemtervek független szemléletű előírásaihoz, vagy esetenként egy-egy feltárásvonal eredetileg megtervezett nyomvonalához. Az egész kérdést így nézve — az egyre gyakoribbá váló módosítások elfogadása helyett — feltétlenül célszerűbb olyan megfelelő tervezési rendszer, szemlélet kialakítása, amelynek bevezetése a lehetőségek szerint kiküszöbölné a tervváltoztatások szükségességét és ugyanakkor messzemenően érvényesítené a gazdaságossági szempontokat.

Mindebből az következik, hogy az ez ideig elkészített feltárási tervek eredetileg tervezett egyszerű megújítását — melynek során a megváltozott vágásértéségi és feltártsági viszonyoknak megfelelő új 10 (15) éves útépítési terv készülne függetlenül az üzemtervek fahasználat-tervező munkájától — a mai követelményeket szem előtt tartva már nem lenne célszerű keresztülvinni.

A feltárási alaptervek fentiek szerint tervezett egyszerű revíziója helyett a jövőben olyan tervekre van szükség, amelyek biztosítják a fatermelések és a feltárás üteme közti maximálisan lehetséges összhangot s ugyanakkor az erdőművelési szempontokat szem elől nem tévesztve eleget tesznek a gépesítés igényeinek. Az elképzelések szerint erre a célra az erdőgazdaságonként összeállítandó és alábbi tartalmú tervek, az ún. „erdőgazdasági fahasználati műszaki tervek” felelnének meg a legjobban.

Az új típusú terv legfontosabb része egy közös fatermelési-útépítési terv, amely azonos 10 éves időszakra rögzítené az erdőgazdaság egész területén az eddig az egyes üzemtervekben egymástól függetlenül s különböző időszakokra megállapított fatermelési feladatokat és meghatározná az ezek érdekében ez idő alatt megépítendő feltárási vonalakat.

Az üzemtervkészítés munkáját — amely közben rendszeresen folya tovább — az ilyen szellemű tervezés olyan értelemben módosítaná, illetve befolyásolná, hogy az újonnan összeállítandó üzemtervekben a fatermelési előírások az erdőgazdasági szintű fahasználati műszaki tervek alapján nyernének rögzítést. Gya-

korlatilag ez azt jelentené, hogy a hozamszabályozás, hozammeghatározás egy-egy erdőgazdaság egész területére egy időben történne, nem pedig egy-egy „község-üzemterv” viszonylag kis területére különböző időpontokban és egymástól függetlenül.

Ezek az új típusú tervek, a közös fatermelési-útépítési terven kívül, az új gazdasági mechanizmus kialakuló gyakorlatának megfelelő mélységben tárgyalnák az erdőgazdaság területére vonatkozó általános műszaki fejlesztési irányelveket, a konkrét fatermelési előírásokra támaszkodva tartalmaznának gépi-energia s épület-telepítési iránytervet, általános munkaerőtervet, továbbá állóeszköz leltárt fenntartási tervet, valamint a tervidőszakra vonatkozó fontosabb gazdaságossági számításokat.

A tervek tartozékai lennének ezenkívül az erdőgazdaság egész területét ábrázoló, a tervfeladatokat feltüntető 1 : 50 000-es méretarányú átnézetes térkép s a rendelkezésre álló legújabb 1 : 10 000-es méretarányú topográfiai-üzemtervi térképszelvények.

A fahasználati műszaki tervek összeállítása, ezen belül is mindenekelőtt az erdőrésztetek adatainak naprakész állapotba hozása, kétségtelenül nagy feladat, de a kedvezően változott adottságok következtében az üzemtervek, valamint az erdőfeltárási alaptervek adataira támaszkodva ma már elvégezhető. A terv összeállításával kapcsolatos főbb munkafázisok az alábbiak.

1. Az erdőgazdaság területén 20—30 éven belül fahasználatilag szóba jöhető erdőrésztetek szükséges adatainak naprakész állapotba hozása az üzemtervi adatok és nyilvántartások alapján.
2. Fenti erdőrésztetek szükség szerinti terepi bejárása a fahasználatok sürgősségének meghatározása és az eredetileg megadott vágáskorok felülbírálása érdekében.
3. A fahasználatra tervezhető erdőrésztetek térképi ábrázolása különböző színekkel.
4. A tervezhető véghasználatok és előhasználatok fatömegének összegező meghatározása.
5. Az erdőgazdaság összes 10 éves fatermelési feladatának meghatározása az országos keretszámok, eddigi termelési volumenek, meglévő növedék, korosztály és vágásérettségi viszonyok alapján.
6. Az összes fatermelés szétbontása elő- és véghasználatra az összegyűjtött adatok alapján.
7. A feltárási viszonyok rögzítése és az útépítési kapacitás meghatározása hitel, géppark, munkaerő stb. figyelembevételével.
8. A használatok helyének és mennyiségének meghatározása s az útépítési terv egyidejű rögzítése fenti adatok, térképek alapján. (Ez a legfontosabb munkafázis.)
9. A fahasználati-útépítési tervre támaszkodva egyéb műszaki jellegű intézkedések, tervek, iránytervek összeállítása.

A javasolt új típusú tervezési rendszer bevezetése a jelenleg alkalmazottal szemben az alábbi előnyöket nyújtaná.

1. A 10 évi — s azon belül szükség és lehetőség szerint az első 5 évi — műszaki feladatoknak egyidejű rögzítése az erdőgazdaság egész területére megbízható alapként szolgálhatna gazdasági és műszaki vezetőink számára az előrelátó üzemszervezéshez, a céltudatos üzemvezetéshez, az egész műszaki fejlesztéshez. Erdőgazdaságaink ilyen jellegű és ilyen mélységű tervvel jelenleg nem rendelkeznek s ez sokszor megnehezíti a fejlesztési, szervezési intézkedésekben a döntések meghozatalát.

2. A fahasználati és útépitési tervek nagy területen történő egyeztetése a gépesítés szempontjából szükséges és erdőművelésig megengedhető termelés-koncentrálásokkal, valamint a termelésekhez a lehetőségek szerint időben igazodó útépités-ütemezéssel *kedvezően befolyásolná a fahasználati ágazat s ezen keresztül az egész erdőgazdaság önköltség számait s növelné az ilyen jellegű beruházások gazdaságosságát.* Jelen viszonyok közt ezek a lehetőségek lényegesen kisebb mértékben vannak meg, vagy részben csak termvmódosításokkal biztosíthatók. Az egyes „község”-üzemtervek fatermelési előírásai ugyanis különböző időszakokra érvényesek és a termelések helyének, mennyiségének megállapítása bennük általában az útépitési tervektől, valamint a gépesítési követelményektől függetlenül történt.
3. Az üzemtervek adatainak a fahasználati műszaki terv összeállításához szükséges naprakész állapotba hozásakor az erdőgazdaság területén véghasználatra szóba jöhető *azonos jellegű állományokkal borított erdőrészekre egy-egy szemlélettel állapítható meg az ideális vágáskor és a vágásérettségi mutató.* Ezáltal kiküszöbölhetők lennének a kisebb területre történő hozamszabályozáskor nem egy esetben fellépő zavaró szempontok.
4. A fahasználattal összefüggő *valamennyi gazdaságossági számítás* a jelenlegi lehetőségekhez képest lényegesen *realisabb alapon lenne elvégezhető* a konkrét fatermelési előírásokra támaszkodva.
5. A VII-es törvény végrehajtási kötelezettsége miatt fokozottabban jelentkező *üzemtervezettségi lemaradottságból származó hátrányok* a fatermelési terveknek az erdőgazdasági fahasználati műszaki tervekben való rögzítésével lényegesen *csökkenthetők lennének.*
6. A tervek *biztosíthatnák a biológiai és műszaki szemlélet összhangját.* A fatermelések megtervezésekor ugyanis meg volna a lehetőség a korszerű biológiai szempontok, valamint a gépesítés s a nagyüzemi munkaszervezés parancsoló szükségszerűségei közti célszerű egyeztetésre.
7. *A népgazdasági tervezési ciklusra — jelenleg 5 év — készítendő tervek* a fahasználati műszaki tervek alapján lényegesen *megbízhatóbb adatokra s átfogó műszaki-gazdaságossági szemléletre alapozottan lennének összeállíthatók.* Ennek biztosítására évente 5—6 erdőgazdaságra kellene ilyen 10 éves érvénytartamú s 5 év után megújítandó tervet készíteni. (Valamennyi erdőgazdaság egy időpontbani ilyen mélységű munkába vételét munkaerőproblémák jelenleg nem teszik lehetővé.)
8. Az erdőgazdasági fahasználati műszaki tervek azonkívül, hogy alapul szolgálhatnak az elkövetkező évek tervszerű műszaki fejlesztéséhez, lehetőséget nyújtanának ahhoz, hogy a közeli évek érdekeinek megengedhető mértékig való figyelembevételén túlmenően *biztosítsák az erdőgazdálkodás nagyobb távlatú célkitűzéseinek megvalósítását.*

Д-р Корнидеш: РЕВИЗИЯ ОСНОВНЫХ ПЛАНОВ ОСВОЕНИЯ ЛЕСА.

Применение машин предъявляет новые требования в подготовке к лесозаготовительным работам. В лесопользовании в настоящее время имеется три вида планирования: лесозаготовительные производственные планы, планы лесосодействия и планы рубок. Ревизия планов освоения этих планов составление таких лесохозяйственных технических планов лесопользования, которые создают полное согласие между тремя разными планированиями и удовлетворяют требования успешного применения машин.

Cornides Gy.: DIE ÜBERPRÜFUNG DER GRUNDPLÄNE DER WALDERSCHLISSUNG.

Der Maschineneinsatz stellt neue Anforderungen gegenüber der Vorbereitung der Holznutzungsarbeiten. Mit der Planung der Holznutzungen befasst man sich derzeit auf den folgenden drei Gebieten: forstwirtschaftliche Betriebspläne, Walderschliessungspläne und Hiebspläne. Die fällige Revision der Walderschliessungspläne stellt die Frage, ob es nicht zweckmäßiger wäre, statt der Erneuerung dieser Pläne solche forstwirtschaftliche und technische Holznutzungspläne herzustellen, die eine volle Übereinstimmung der bisher in drei verschiedenen Richtungen verzweigenden Planung darstellen und den erfolgreichen Einsatz der Maschinen ermöglichen würden.